

อิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน และครอบครัว กับ
ความผูกพันทางสังคมที่มีต่อการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร

สุภาพร ณะชานันท์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพติดและเจตคติต่อสิ่งเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดตัวแปรต่างๆ ประกอบด้วย ลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมของนักเรียน ลักษณะของครอบครัวและลักษณะของโรงเรียน ลักษณะแบบวัดเป็นมาตราประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ผลจากการวิจัยพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพติดได้มากที่สุด และลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดได้มากที่สุด

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

รัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาสิ่งเสพติดซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและกระจายไปทั่วทุกชุมชน โดยเฉพาะในสถานศึกษา ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดให้ปัญหาสิ่งเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) ที่จะต้องเร่งรัดดำเนินการให้บรรลุผลภายในเวลาอันรวดเร็ว พร้อมกับประกาศสงครามขั้นแตกหักเพื่อเอาชนะสิ่งเสพติด ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 เป็นต้นมา โดยได้ดำเนินการตามแนวทางการต่อสู้เพื่อเอาชนะสิ่งเสพติด (Roadmap) ภายใต้ยุทธศาสตร์ พล้งแผ่นดิน หลังจากที่ได้รับมติให้ใช้มาตรการรุนแรง เฉียบขาดทั่วประเทศ เป็นเวลา 3 เดือน สถานการณ์การแพร่ระบาดของสิ่งเสพติดจึงได้ลดความรุนแรงลงอย่างรวดเร็วเป็นครั้งแรก เจ้าหน้าที่สามารถจับกุมยาบ้าได้ไม่ต่ำ

กว่า 37.5 ล้านเม็ด มีผู้ค้าสิ่งเสพติดเข้ามารายงานตัวจำนวน 43,783 คน ถูกจับกุม 24,944 คน ผู้เสพสิ่งเสพติดเข้ามารายงานตัว 325,541 คน และเข้ารับการบำบัดรักษา จำนวน 302,497 ราย ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และกรรมกร ในจำนวนนี้มีนักเรียนเข้ารับการบำบัดจำนวน 16,818 คน หรือร้อยละ 5.56 มีเยาวชนถูกจับกุมในคดีสิ่งเสพติด 8,448 คนส่งผลให้การประกาศสงครามกับปัญหาสิ่งเสพติดประสบผลสำเร็จหรือเบาบางลงจนอยู่ในระดับที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตโดยปกติของประชาชน รัฐบาลจึงสามารถประกาศชัยชนะต่อสิ่งเสพติดได้ในวันที่ 3 ธันวาคม 2546 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด [ป.ป.ส.] 2547 : 25-59)

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ก็ได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพติดในสถานศึกษาตามนโยบายของรัฐบาลด้วยเช่นกัน โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้เรื่อง สิ่งเสพติดแก่นักเรียน การจัดบริการแนะแนวให้คำปรึกษาเป็นมาตรการสอดแทรก การใช้ศาสนา กีฬา วิชาการ ดนตรี ศิลปะ การบำเพ็ญประโยชน์ การอาชีพ การพัฒนาองค์กรนักเรียน การรณรงค์ต่อต้านสิ่งเสพติด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประเพณี เป็นต้น ให้เป็นกิจกรรมที่ช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนหันไปสนใจสิ่งเสพติด

หลังจากการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาดังกล่าวผ่านไปเป็นเวลา 2 ปีได้มีการสำรวจพบว่านักเรียนที่ใช้สารเสพติดมีจำนวนลดลง จากร้อยละ 25.74 ในปี พ.ศ. 2543 เหลือเพียงร้อยละ 4.10 ในปี พ.ศ. 2547 การที่มีจำนวนนักเรียนใช้สิ่งเสพติดลดลงในช่วงนี้จึงมีปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายด้าน ทั้งทางด้านมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน ด้านการป้องกันสิ่งเสพติดในครอบครัว ด้านลักษณะส่วนบุคคล และ ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียน ดังนั้น งานวิจัยเรื่องนี้จึงสนใจที่จะศึกษาการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียน โดยพิจารณาทั้งปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล และ สภาพแวดล้อมทางบ้าน รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนด้วย และการศึกษาครั้งนี้ยังมีการเปรียบเทียบว่าปัจจัยเหล่านี้ ปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียนมากที่สุด

ความมุ่งหมายในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายทั่วไปเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพติดและเจตคติต่อสิ่งเสพติดของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยลักษณะของนักเรียน ปัจจัยลักษณะของครอบครัวและปัจจัยลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพติดและเจตคติต่อสิ่งเสพติดของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร และการอบรมสั่งสอนของครู
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพติดและเจตคติต่อสิ่งเสพติดของนักเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

ได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพติดให้นักเรียน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อครูและผู้ปกครองในการกำหนดแนวทางที่จะป้องกันสิ่งเสพติดให้นักเรียน

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็น นักเรียนและครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร โดยสุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2,369 คน จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาใน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตกรุงเทพมหานคร และครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเดียวกับนักเรียน จำนวน 634 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **โรงเรียน** หมายถึง สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. **นักเรียน** หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. **ผู้ปกครอง** หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้ให้การอุปการะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

4. **ครู** หมายถึง ผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

5. **ผู้บริหาร** หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน หรืออาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา 2547

6. **สิ่งเสพติด** หมายถึง ยาหรือสารเคมี หรือวัตถุชนิดใดๆ ที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีการกิน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีใดๆ ก็ตาม เป็นช่วงระยะเวลา ๗ หรือนานติดกัน จนทำให้ร่างกายทรุดโทรมและตกอยู่ใต้อานาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว เนื่องจากต้องเพิ่มขนาดการเสพยาขึ้นเรื่อยๆ เพราะเมื่อเสพเข้าไปสักระยะจะเกิดภาวะดื้อยา ปริมาณยาเดิมไม่สามารถทำให้เมาได้เมื่อถึงเวลาเสพ หากไม่ได้เสพยาจะทำให้เกิดอาการขาดยา ทำให้ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว ในงานวิจัยนี้หมายถึง สิ่งเสพติดทุกชนิดทั้งถูกกฎหมาย เช่น บุหรี่, สุรา และผิดกฎหมาย เช่น ยาบ้า ยาอี กัญชา สารระเหย ฯลฯ

7. **การป้องกันสิ่งเสพติด** หมายถึง การหยุดปัญหาที่เกิดจากสิ่งเสพติดก่อนที่ปัญหานั้นจะเกิดขึ้น ผลที่เกิดจากการป้องกันจะเป็นการลดอุปสงค์ของสิ่งเสพติด (Demand Reduction) ในกลุ่มนักเรียน ทำให้จำนวนนักเรียนที่ใช้สิ่งเสพติดลดลง ปริมาณการใช้สิ่งเสพติดลดลง และจำนวนนักเรียนที่ติดสิ่งเสพติดลดลง โดยการทำให้นักเรียนมีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งเสพติด และมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

7.1 **เจตคติต่อสิ่งเสพติด** หมายถึง การที่นักเรียนรายงานว่ามีความรู้ในเชิงประเมินค่าเกี่ยวกับประโยชน์ หรือโทษของสิ่งเสพติด จนเกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งเสพติด และมุ่งเข้าไปเกี่ยวข้องหรือต่อต้านสิ่งเสพติด วัดโดยแบบสอบถามที่ปรับปรุงจากจากแบบสอบถามของวีรวรรณ สุทธิไกรลาส (2536) จำนวน 20 ข้อโดยใช้ประโยคประกอบด้วย มาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนจะมีพิสัยคะแนนระหว่าง 20 -120 คะแนน นักเรียนที่ได้คะแนนรวมเท่ากับคะแนนเฉลี่ย หรือมากกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวม แสดงว่ามีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งเสพติด นักเรียนที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวม แสดงว่ามีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพติด

7.2 พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด หมายถึง การที่นักเรียนรายงานว่ามีการปฏิบัติตัวอย่างไรบ้างเพื่อไม่ให้ตนเองต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ได้แก่ การเลือกคบเพื่อนที่ไม่ใช้สิ่งเสพติด การปฏิเสธเมื่อมีผู้ชักชวนให้ใช้สิ่งเสพติด หลีกเลี่ยงการไปสถานบันเทิงในเวลาค่ำคืน คิดถึงความสำเร็จในอนาคต เข้าร่วมกิจกรรมป้องกันสิ่งเสพติด แก้ปัญหาโดยไม่ต้องพึ่งพาสิ่งเสพติด ใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ วัดโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 14 ข้อโดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จากมากที่สุด ถึงไม่เคยเลย คะแนนของนักเรียนแต่ละคนจะมีพิสัยคะแนนระหว่าง 14-84 คะแนน นักเรียนที่ได้คะแนนรวมมาก แสดงว่ามีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดมาก นักเรียนที่ได้คะแนนรวมน้อย แสดงว่ามีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดน้อย

7.3 มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน หมายถึงระดับการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนตามนโยบาย และยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินของกระทรวงศึกษาธิการในด้านการกำหนดแผนงาน, การจัดกิจกรรม, การให้ความช่วยเหลือนักเรียน, การคัดกรอง, การบริหารจัดการ และการประเมินผล การวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของ โรงเรียนใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามนโยบายพลังแผ่นดินของกระทรวงศึกษาธิการ

แบบสอบถามมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จาก มากที่สุด ถึง ไม่เคยเลย ซึ่งประกอบด้วยข้อความที่ถามในเรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียนจำนวน 15 ข้อ แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ โดยฉบับหนึ่งให้ครูเป็นผู้ตอบ และอีกฉบับหนึ่งให้นักเรียนเป็นผู้ตอบ โดยมีเนื้อหาใกล้เคียงกัน แต่ฉบับที่ให้นักเรียนตอบจะมีเนื้อหาเฉพาะที่นักเรียนสามารถตอบได้เท่านั้น ถ้าผู้ตอบได้คะแนนจากแบบวัดสูง แสดงว่า มีการรับรู้ว่ามีมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียนสูงกว่า ผู้ตอบที่ได้คะแนนจากแบบวัดต่ำ

8. ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึงการที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถในการนำความรู้ วิธีการ ตลอดจนเทคนิคใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษา มาใช้ในการบริหารการเรียนการสอน และพัฒนาวิชาชีพ อาทิเช่น การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน การวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ การนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียน การวัดความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารใช้แบบวัดที่พัฒนามาจากแบบวัดความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารของทรัสตี (Trusty. 1986) จำนวน 20 ข้อโดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จาก ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบสอบถามฉบับนี้ให้ครูเป็นผู้ตอบ ซึ่งจะได้

คะแนนอยู่ระหว่าง 20-120 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงถึงการรับรู้ว่าผู้บริหารโรงเรียนของตนมีความเป็นผู้นำทางวิชาการมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

9. วิธีการอบรมสั่งสอนของครู หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสิ่งเสพติดให้แก่นักเรียนด้วยการดูแล เอาใจใส่ ให้คำปรึกษา สอนให้คิด/ทำอย่างมีเหตุผล จัดกิจกรรมทางเล็อก ตามความสนใจของนักเรียน และไม่ทำให้นักเรียนรู้สึกเครียด ใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากนโยบายในการป้องกันสิ่งเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของครู จำนวน 10 ข้อ โดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนของนักเรียนแต่ละคนจะมีพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน นักเรียนที่ได้คะแนนรวมมาก แสดงว่า ครูในโรงเรียนมีการอบรมสั่งสอนเพื่อป้องกันสิ่งเสพติดมาก นักเรียนที่ได้คะแนนรวมน้อย แสดงว่า ครูในโรงเรียนมีการอบรมสั่งสอนเพื่อป้องกันสิ่งเสพติดน้อย

10. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เกรดเฉลี่ยรวมทุกรายวิชาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

11. ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การมองตนเองของนักเรียนว่าเป็นคนมีค่า มีทัศนคติที่ดีต่อตัวเองในเรื่องความสำเร็จหรือ ความล้มเหลว การยอมรับตนเอง การพึ่งตนเอง และคิดว่าตนเองมีค่าในสังคม วัดโดยแบบสอบถามที่ปรับปรุงจากแบบสอบถามของ โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 2004: online) จำนวน 10 ข้อโดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จากจริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนจะมีพิสัยคะแนนระหว่าง 10-60 คะแนน นักเรียนที่ได้คะแนนรวมเท่ากับหรือมากกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมแสดงว่ามีความภาคภูมิใจในตนเองสูง นักเรียนที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวม แสดงว่ามีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

12. ความผูกพันทางสังคม หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อสังคมซึ่งในงานวิจัยนี้สังคมที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลกับนักเรียนมากที่สุดคือ ครอบครัว และโรงเรียน ความผูกพันทางสังคมตามแนวคิดของเฮิร์สช (Hirschi, 1969) นั้น แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ 1. ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) 2. การผูกมัด (Commitment) 3. ความเกี่ยวข้อง (Involvement) และ 4. ความเชื่อ (Belief) แต่เนื่องจากมีงานวิจัยหลายเรื่องที่พบว่า ความเกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิด ดังนั้นผู้วิจัยจึงแยกองค์ประกอบนี้ออกมาเป็นตัวแปรอิสระอีกตัวหนึ่งต่างหาก แบบวัดความผูกพันกับโรงเรียน และแบบวัดความผูกพันกับผู้ปกครอง ในงานวิจัยครั้งนี้จึงมีเพียง 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้สึกผูกพัน การผูกมัด และความเชื่อ

12.1 ความผูกพันกับผู้ปกครอง หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อผู้ปกครอง มี 3 องค์ประกอบคือ 1. ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) หรือใส่ใจต่อความเห็นและความคาดหวังของผู้ปกครอง และนักเรียนมีความรู้สึกรัก เคารพนับถือ ตลอดจนมีความพอใจในตัวของผู้ปกครอง 2. นักเรียนยอมรับและมองเห็นประโยชน์ (Commitment) ที่จะได้รับการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ปกครอง 3. นักเรียนมีความเชื่อ (Belief) ในค่านิยมและบรรทัดฐานของผู้ปกครอง

12.2 ความผูกพันกับโรงเรียน หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน มี 3 องค์ประกอบคือ 1. ความรู้สึกใส่ใจต่อโรงเรียน (Attachment) หมายถึงนักเรียนมีความสนุกสนาน ร่าเริงกับการไปโรงเรียน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียน และความรู้สึกที่ดีต่อครู ต่อความคิดเห็นและความคาดหวังของครู 2. นักเรียนยอมรับและมองเห็นประโยชน์ (Commitment) ที่จะได้รับการปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ตลอดจนการมีปณิธานที่ต้องการจะประสบความสำเร็จจากการศึกษาที่โรงเรียน 3. นักเรียนมีความเชื่อ (Belief) ว่ากฎระเบียบของโรงเรียนมีความถูกต้องชอบธรรม

12.3 ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ (Involvement) หมายถึง การที่นักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่ให้หมดไปกับกิจกรรมอันเป็นแบบแผนที่สังคมยอมรับตามบทบาทหน้าที่ของนักเรียน เช่น ทำงานบ้าน ทำการบ้าน อ่านบทเรียนล่วงหน้า เข้ากลุ่มสนทนา การเล่นกีฬาหรือดนตรี เป็นต้น

แบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ วัดโดยแบบสอบถามที่ปรับปรุงจากแบบสอบถามของ ยุบลวรรณ ประมวลรัฐการ (2532) จำนวนฉบับละ 10 ข้อ

13. การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนว่า ผู้ปกครองให้ความรักเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนให้ประพฤติตนตามกฎระเบียบของสังคม และทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองให้นักเรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพติดมากน้อยเพียงใด แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากแนวคิดของนายแพทย์ทรงเกียรติ ปิยะกะ (2544) ซึ่งเป็นบุคคลดีเด่นด้านการป้องกันสิ่งเสพติดของสำนักป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพติดประจำปี พ.ศ. 2544 แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อความจำนวน 40 ข้อ ที่ถามนักเรียนถึงการปฏิบัติของผู้ปกครองเพื่อสร้างพลังป้องกันสิ่งเสพติด 10 ประการ ให้เกิดขึ้นในครอบครัว ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าในแบบวัดแสดงว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวเพื่อป้องกันสิ่งเสพติดมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

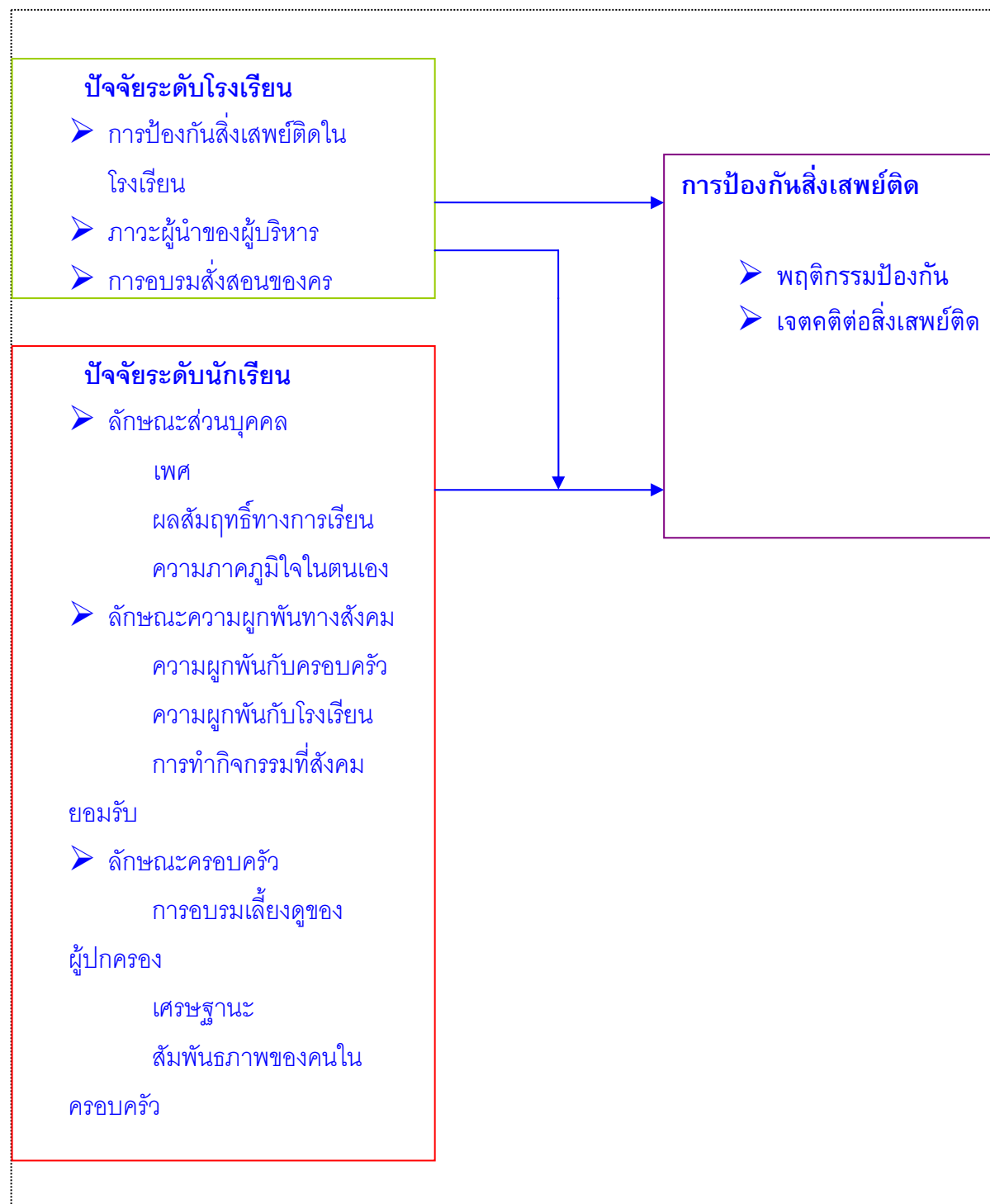
14. เศรษฐฐานะ หมายถึง การนำตัวแปรระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษา ของมารดา และรายได้ของครอบครัวไปแปลงเป็นคะแนนมาตรฐานเพื่อให้ตัวแปรจะมีหน่วยเดียวกันคือมีค่าเฉลี่ยเป็น 0 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 1 เมื่อตัวแปรมีหน่วยเดียวกันแล้วจึงนำมาเฉลี่ยกัน

นักเรียนที่มีค่าตัวแปรเศรษฐกิจสูงก็คือนักเรียนที่มีบิดาและมารดาที่จบการศึกษาในระดับสูง และมีรายได้สูงกว่า นักเรียนที่มีค่าตัวแปรเศรษฐกิจต่ำ

15. สัมพันธภาพของคนในครอบครัว หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติต่อกันหรือการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดีจะมีการพูดคุยกันด้วยความรักใคร่ปรองดอง และมีความห่วงใยซึ่งกันและกันรวมทั้งปรึกษาหารือร่วมกันเมื่อมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น ส่วนครอบครัวที่สัมพันธภาพไม่ดีจะมีลักษณะตรงกันข้ามคือ มีความห่างเหิน และขัดแย้งกัน วัดจากแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 10 ข้อ โดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วยจาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนของนักเรียนแต่ละคนจะมีพิสัยคะแนนระหว่าง 10-60 คะแนน นักเรียนที่ได้คะแนน รวมมาก แสดงว่ามีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวมาก นักเรียนที่ได้คะแนนรวมน้อย แสดงว่ามี สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวน้อย

16. การวิเคราะห์พหุระดับ หมายถึง เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล ของตัวแปรที่วัดจาก ตัวแปรต่างระดับกัน อย่างน้อย 2 ระดับขึ้นไป ด้วยการสร้างสมการถดถอย แล้ววิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตามในแต่ละระดับของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยอธิบายได้ว่า ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ตัวแปรระดับ 1 หมายถึง ระดับนักเรียน เป็นกลุ่มตัวแปรที่อยู่ด้านล่าง ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระ ระดับนักเรียน และตัวแปรตาม คือ การป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียน และตัวแปรระดับ 2 หมายถึง ระดับ โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวแปรที่อยู่ด้านบน การจัดกลุ่มตัวแปรไว้ด้านบนและด้านล่างในลักษณะเช่นนี้เป็นการจัดเพื่อแสดงความเป็นสมาชิกของนักเรียนที่อยู่ภายใต้บริบทของโรงเรียน เส้นโยงแสดงว่า ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนและระดับโรงเรียนต่างมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม และแสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนที่มีต่อตัวแปรอิสระระดับนักเรียนในการส่งผลต่อตัวแปรตาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐานพบว่าปัจจัยระดับโรงเรียนและปัจจัยระดับนักเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงว่าค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียนมีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียน

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดของนักเรียน ประกอบด้วย ปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน ความเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมที่สังคมยอมรับ และสัมพันธภาพของคนในครอบครัว ส่วนปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีอิทธิพล อย่างมีนัยสำคัญ ภายหลังจากควบคุมความแตกต่างของปัจจัยอื่นๆ เรียบร้อยแล้ว

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพติด ประกอบด้วย ปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคม ยอมรับ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ส่วนปัจจัยระดับ โรงเรียน ได้แก่ มาตรการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน ภายหลังจากควบคุมความแตกต่างของปัจจัยอื่นๆ เรียบร้อยแล้ว

4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับโรงเรียนกับตัวแปรระดับนักเรียน

4.1 การอบรมสั่งสอนของครูมีผลทางลบต่ออิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติด

4.2 มาตรการป้องกันสิ่งเสพติด มีผลทางลบต่ออิทธิพลของความผูกพันกับครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

5. สำหรับเจตคติต่อสิ่งเสพติด พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ย เจตคติต่อสิ่งเสพติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 57 ลักษณะความผูกพันทางสังคมได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ ร้อยละ 40 ลักษณะของครอบครัวได้แก่ เศรษฐฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพติดที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 37 ส่วนปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร การอบรมสั่งสอนของครู มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพติดที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 3.07

6. สำหรับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด พบว่า ลักษณะความผูกพัน ทางสังคมได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 69 ลักษณะของครอบครัวได้แก่ เศรษฐฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 50 ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ ร้อยละ 38 ส่วนปัจจัยระดับ โรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร การอบรมสั่งสอนของครู มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน สามารถอธิบายความแปรปรวนของ ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 18.75

การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของ นักเรียน ปัจจัยลักษณะครอบครัว ปัจจัยลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม และปัจจัยระดับโรงเรียน ว่าปัจจัยแต่ละกลุ่มมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียนมากน้อยเพียงใด ผลการวิเคราะห์อิทธิพลพบว่า ตัวแปรในกลุ่มลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียนมากกว่าตัวแปรในกลุ่มครอบครัวและตัวแปรระดับโรงเรียน รายละเอียดอิทธิพลของตัวแปรในกลุ่มต่างๆ มีดังต่อไปนี้

1. เจตคติต่อสิ่งเสพติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับมัธยมปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร มีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพติดสูงถึง 5.073 และมีคะแนนเฉลี่ยต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดสูงถึง 4.80 (จากคะแนนเต็ม 6) โดยความแปรปรวนของคะแนนส่วนใหญ่มาจากความแปรปรวนภายในโรงเรียน การที่นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงเช่นนี้น่าจะเนื่องมาจากนักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโทษภัยของสิ่งเสพติดจากทั้ง สื่อมวลชน จากครูในโรงเรียน และจากผู้ใหญ่ในครอบครัว จึงทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพติด และมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดมาก นอกจากนี้นักเรียนส่วนใหญ่ยังอยู่ในครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ประกอบกับคนในครอบครัวก็มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน รวมทั้งผู้ปกครองของนักเรียนยังให้การอบรมเลี้ยงดูนักเรียน ในด้านการป้องกันสิ่งเสพติดค่อนข้างมาก ส่วนโรงเรียนที่นักเรียนเหล่านี้ศึกษาอยู่ก็มี ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางการศึกษาอยู่ในระดับสูง มีครูที่เอาใจใส่อบรมสั่งสอนนักเรียนค่อนข้างมาก และโรงเรียนมีมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดอยู่ในระดับค่อนข้างมากด้วย สภาพแวดล้อมที่ดีทั้งที่บ้านและโรงเรียนดังกล่าวจึงมีส่วนส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพติด และมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดมาก

2. ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

ประกอบด้วย ตัวแปรสามตัวได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเอง

2.1 เพศ

2.1.1 เพศมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติด

ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนหญิง มีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพติดมากกว่านักเรียนชาย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยในอดีตเป็นจำนวนมาก ที่พบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อสิ่งเสพติดแตกต่างกัน (กิตติศักดิ์ ทองอุทุม. 2547; ปยารี พิริยะอุดมพร. 2543; เอี่ยมพร พลอยประดิษฐ์. 2544; ประเสริฐ กรวยสวัสดิ์. 2541) ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากนักเรียนชาย มักจะถูกเพื่อนชักชวนให้ลองใช้สิ่งเสพติดมากกว่านักเรียนหญิง (นีออน กลิ่นรัตน์ และปรีชา กลิ่นรัตน์. 2523 : บทคัดย่อ) ดังนั้นครอบครัว และโรงเรียนจึงควรเฝ้าระวังและสร้างความตระหนักถึงอันตรายของสิ่งเสพติดให้แก่ นักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง เพื่อให้ นักเรียนชายมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพติดมากยิ่งขึ้น

2.1.2 เพศไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ตัวแปรเพศไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปยารี พิริยะอุดมพร (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัด

นันทบุรี พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันยาบ้าไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของศรีประกาย ทัดตานนท์ (2543 : 104) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การป้องกันปัญหาสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง พบว่า เพศ ของนักเรียนไม่มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันปัญหายาเสพติด การที่พบผลเช่นนี้น่าจะเนื่องมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการควบคุมจากทั้งครอบครัว และโรงเรียนไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดอย่างมากทั้งเพศหญิงและเพศชายเท่าเทียมกัน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อนักเรียนเติบโตขึ้น นักเรียนชายอาจมีพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพติดลดน้อยลง ทั้งนี้เพราะนักเรียนชายมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพติดน้อยกว่าเพศหญิง ดังนั้น ครอบครัวและโรงเรียนจึงควรเฝ้าระวังการใช้สิ่งเสพติดของนักเรียนชายให้มากกว่านักเรียนหญิง โดยเฉพาะการป้องกันไม่ให้นักเรียนไปคบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพติด เพราะอาจถูกเพื่อนชักจูงให้ใช้สิ่งเสพติดได้

2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผลการศึกษครั้งนี้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลต่อทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอื้อมพร พลอยประดิษฐ์ (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตฉะจุ้มมงคล สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีเจตคติและการปฏิบัติ เกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดแตกต่างกัน และแนวคิดของ เฮิร์สคิ ที่กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งเสพติดเนื่องจาก นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงย่อมต้องคำนึงถึงความเสี่ยงต่อการสูญเสียสิ่งที่ตนได้ลงทุนขยันหมั่นเพียรไปแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงก่อให้เกิดความรู้สึกยึดมั่นผูกพันอยู่กับการศึกษาจึงช่วยเหนี่ยวรั้งไม่ให้นักเรียนทำผิดได้ แต่สำหรับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ความรู้สึกผูกพัน ความยึดมั่น และความเกี่ยวข้องต่อกิจกรรมด้านการศึกษาลดต่ำลง เด็กเหล่านี้จึงมีเสรีหรือถูกปลดปล่อยให้มีโอกาสกระทำผิดได้ (Hirschi. 1969 : 120-124) จากการศึกษาผลการเรียนของนักเรียนในอดีตพบว่า นักเรียนที่ประสบความสำเร็จทางด้านการเรียน มีประสบการณ์ในเรื่องสิ่งเสพติดในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กที่ประสบความสำเร็จทางด้านการเรียน นักเรียนที่รู้สึกเชิง เบื่อหน่ายในขณะที่อยู่ในโรงเรียนก็จะใช้สิ่งเสพติดเข้าช่วยแก้ไขความรู้สึกดังกล่าวด้วย ดังนั้น ความล้มเหลวทางการศึกษาจึงมีส่วนทำให้นักเรียนใช้สิ่งเสพติดได้เช่นเดียวกัน (นิรมล เปลียนจรรณ. 2530: 73) และผลการเรียนที่ไม่ดีก็เป็นแรงผลักดันให้นักเรียนหลายคน มีความคิดว่าวันที่ไม่มีการเรียนเป็น ช่วงเวลาที่ทำให้ตนเองมีความสุขที่สุด แต่วันที่มีการเรียนการสอนทำให้ตนต้องทุกข์ใจจนอยากหลีกหนี (นิรมล เปลียนจรรณ. 2543 : 105) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะรู้สึกมีความสุขกับการศึกษาเล่าเรียน

มีความหวังที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพการงานในอนาคต จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปหาความสุขจากการใช้สิ่งเสพติด แต่สำหรับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ จะรู้สึกมีความทุกข์ มีความยุ่งยากในการเรียนและรู้สึกเป็นผู้แพ้ทุกครั้งที่ได้รับรู้ผลการเรียนของตนเอง จึงอยากหลีกเลี่ยงความทุกข์ไปหาความสุขด้วยการใช้สิ่งเสพติด ตามคำชักชวนของเพื่อน ดังนั้น ผู้ปกครองของนักเรียนและครูในโรงเรียนจึงควรให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำโดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน และเกิดความเครียดจนต้องหันไปหาสิ่งเสพติด

2.3 ความภาคภูมิใจในตนเอง

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวรรณ สุธีรไกรลาศ (2536 : 93) ที่พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเพียงตัวเดียวที่สามารถทำนายทัศนคติต่อการเสพ สิ่งเสพติดได้ และงานวิจัยของ ดุษฎี โยเหลา; ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และ ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. (2540 : 65) ที่ศึกษาปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดยโสธร พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นตัวแปรสำคัญที่จำแนกผู้ใช้สารระเหยออกจากผู้ไม่ใช้สารระเหย เช่นเดียวกับดอนเนลลี (Donnelly. 2005 : Online) พบว่า คนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะมีระดับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดต่ำ ปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สิ่งเสพติดของเด็กได้แก่ การมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียน ดังนั้นครูในโรงเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนจึงควรเฝ้าระวังและปรับเปลี่ยน เจตคติต่อสิ่งเสพติด ตลอดจนพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้แก่ นักเรียน เพศชาย นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และนักเรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำโดยเร่งด่วนเพราะเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการใช้สิ่งเสพติดสูง

3. ความผูกพันทางสังคม

ความผูกพันทางสังคมเป็นตัวแปรหนึ่งในปัจจัยระดับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย ๆ 3 ตัว คือ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมที่สังคมยอมรับ ผลการศึกษาค้นคว้าว่า ลักษณะความผูกพันทางสังคมทั้งสามประการมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

3.1 ความผูกพันกับครอบครัว ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความผูกพันกับครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดมากที่สุด จึงเป็นการยืนยันแนวคิดของเฮิร์สคิที่กล่าวว่า เด็กวัยรุ่นที่มี

ความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดาจะมีโอกาสที่จะกระทำผิดได้น้อย เพราะต้องใช้เวลาส่วนมากอยู่กับบิดามารดา แต่ถ้าชีวิตในครอบครัวไม่มีความสุข เด็กก็จะออกมานอกบ้าน ซึ่งนำไปสู่การกระทำผิดได้ (Hirschi. 1969 : 83-94) นอกจากนั้น การที่เด็กวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด กับบิดามารดามากก็จะยึดถือเอาบรรทัดฐานของบิดามารดาเข้ามาไว้ในตัวเอง และจะยิ่งประพฤติตามความมุ่งหวังของผู้ปกครอง ซึ่งจะส่งผลให้เด็กผูกพันกับการยอมรับกฎระเบียบของสังคม รวมทั้งมีความเชื่อต่อคำสั่งของบิดามารดาที่ห้ามกระทำผิด หรือห้ามใช้สิ่งเสพติดต่อไป นอกจากนั้นตามแนวคิดของเฮิร์สชียังมองว่าการมีความเชื่อหรือการยอมรับบรรทัดฐานกฎเกณฑ์ของสังคม ก็คือการยอมรับหรือมีความเชื่อต่อความหมายในทางไม่เห็นด้วยต่อการละเมิดกฎหมาย (Hirschi. 1969 : 202) ดังนั้น การที่นักเรียนไม่ใช้สิ่งเสพติด เนื่องจากนักเรียนมีความผูกพันกับครอบครัวหรือมีความเชื่อถือ และยอมรับกฎระเบียบ หรือคำสั่งของผู้ปกครอง

3.2 ความผูกพันกับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรม ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ข้อค้นพบนี้ก็เป็นที่ยืนยันแนวคิดของเฮิร์สชี่ ที่กล่าวว่า เด็กที่ไม่ชอบโรงเรียนหรือปฏิเสธกฎเกณฑ์ของโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะทำผิดได้ง่าย และพบว่าเด็ก นักเรียนชายที่ไม่ค่อยสนใจต่อความคิดของครูเกี่ยวกับตัวเขา จะมีโอกาสกระทำผิดได้มาก ในงานวิจัยของเฮิร์สชี่ (Hirschi. 1969 : 132) พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่าง “การรู้ความสามารถในการเรียน” นำไปสู่ “การเรียนที่ไม่ดี” และจะนำไปสู่ “การไม่ชอบโรงเรียน” ซึ่งจะมีผลต่อ “การปฏิเสธอำนาจหรือความถูกต้องหรือการควบคุมของโรงเรียน” และนำไปสู่การกระทำผิดในที่สุด นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลงานในประเทศไทยของ ปะภาสี สุขวรรณีย์ (2536 : 101) ที่พบว่า ความผูกพันกับโรงเรียนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น และยังมีการวิจัยอื่นๆ อีกมากที่พบว่า ความผูกพันกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับพฤติกรรมกระทำผิด และยังสอดคล้องกับ ลิสก้าและรีด (วิกาญดา พรหรรษาวิจิต. 2545 : 70; อ้างอิงจาก Liska and Reed. 1985 : 557) ที่ศึกษาพบความสัมพันธ์ในเชิงลบระหว่างความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียนกับพฤติกรรมการกระทำผิด คือ ถ้าเด็กวัยรุ่นมีความผูกพันต่อโรงเรียนน้อยลง เด็กวัยรุ่นก็มีแนวโน้มกระทำผิดมากขึ้น ส่วน ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์ (2539: 104-105) ได้ศึกษาพฤติกรรม การใช้ยาฆ่าของนักศึกษา กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรมและวิทยาลัยเทคนิคในภาคกลาง สังกัดกรมอาชีวศึกษา พบว่า ตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาฆ่า คือ ความรู้สึก ผูกพันกับสถาบันและครูอาจารย์ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุบลวรรณ ประมวญรัฐการ (2532 : 164) ที่พบว่า ความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียน มีผลกระทบโดยตรงต่อการคบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพติด รวมทั้งผลงานวิจัยของ ธิตี รัตนโชติ (2539 : 117) ที่พบว่า ความรู้สึกผูกพันต่อครูและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ของผู้หญิง หรือกล่าวได้ว่าวัยรุ่นหญิงที่มีความรู้สึกผูกพันต่อครู และโรงเรียนต่ำลงเพียงใดก็จะมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่

บุหรืของผู้หญิงสูงขึ้นเท่านั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความผูกพันกับโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด

3.3 ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

ข้อค้นพบนี้ก็เป็นที่ยืนยันแนวคิดของเฮิร์สชี่ ที่กล่าวว่า ถ้าบุคคลหมกมุ่น ทุ่มเทอยู่กับการทำความดีหรือการกระทำต่างๆ อันเป็นไปตามระเบียบบรรทัดฐานของสังคมแล้ว เขาก็จะไม่มีเวลาหรือโอกาสที่จะไปกระทำผิดหรือแม้แต่ว่าจะคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดได้เลย (Hirschi. 1969 : 22-23) ส่วนงานวิจัยของ วิภาณดา พรหมราชวิจิต (2545 : 69-73) พบว่า เด็กและเยาวชนที่เสพยาบ้าใช้เวลาไปในการทำกิจกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น การหนีเรียนไปอยู่บ้านเพื่อน หรือไปเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า ดังนั้น ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ จึงมีความสัมพันธ์ทางลบกับการเสพยาบ้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์ (2539 : 104-105) พบว่า ตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาบ้า คือ ความเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมที่สังคมยอมรับ ดังนั้น การทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับจึงช่วยป้องกันไม่ให้เกิดมีเวลาว่างไปจับกลุ่มกับเพื่อนเพื่อใช้สิ่งเสพติด ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ดวงเดือน พิศาลบุตร (2515 : 84-85) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น การช่วยงานบ้าน ศึกษาค้นคว้าทำงานอดิเรก เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะ มีความสำเร็จในชีวิต ครูและผู้ปกครอง จึงควรทำการสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักการแบ่งเวลา ใช้เวลาอย่างเหมาะสม เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีเกี่ยวกับการใช้เวลา เป็นการช่วยปลูกฝังให้รู้จักคุณค่าของเวลา ทำให้มีประสบการณ์ในชีวิตการทำงานต่างๆ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และจรัส สุวรรณเวลา (2521 : เอกสารอัดสำเนา) กล่าวว่าปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดในวัยรุ่นเมืองไทย สาเหตุที่สำคัญคือ การใช้เวลาคบค้าสมาคมกันมากกับเพื่อนในโรงเรียนและเพื่อนแถวบ้าน หรือแหล่งมั่วสุม เช่น โรงภาพยนตร์ ศูนย์การค้า หอพักและบ้านเพื่อน มีเหตุมาจากภาวะกดดันในครอบครัวและฐานะทางเศรษฐกิจ และการตอบสนองต่อความเครียดหรือความกดดันของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ฉะนั้นในการแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องอาศัยบุคคลหลายๆ ด้านโดยวิธีการกระตุ้นในเรื่องของการให้รู้จักหน้าที่ การใช้เหตุผลในการ ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

4. อิทธิพลของตัวแปรกลุ่มครอบครัว

ในการวิเคราะห์โดยใช้ปัจจัยครอบครัวเพียงปัจจัยเดียว พบว่า ตัวแปรอิสระในกลุ่มนี้ทุกตัว ซึ่งได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง เศรษฐฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว มีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดของนักเรียน แต่สำหรับพฤติกรรม ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพของคนในครอบครัวมี

อิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด แต่เศรษฐฐานะไม่มี อิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดอย่างมีนัยสำคัญ

แต่เมื่อนำปัจจัยครอบครัวมาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยลักษณะของนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนกลับพบว่า อิทธิพลของตัวแปรในกลุ่มครอบครัวมีอิทธิพลเปลี่ยนไป ดังนี้

4.1 ตัวแปรสัมพันธภาพของคนในครอบครัว เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียน ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา พัฒราช (2546 : 100-101) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองและพี่น้องเครือญาติ มีความสัมพันธ์ต่อเจตคติต่อการใช้สิ่งเสพติดของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และงานวิจัยของ นวลพร ย้งรอด (2544 : 118) ศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันจะมีทัศนคติต่อปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติดแตกต่างกัน กล่าวคือในกลุ่มที่มีสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวดีจะมีทัศนคติเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติดมากกว่ากลุ่มที่มีสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวไม่ดี ซึ่งจะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อปัจจัยในการป้องกันตนเองของนักเรียนไม่ให้ใช้ยาเสพติดได้ ทั้งนี้ น่าจะอธิบายผลได้ว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ทำให้นักเรียนรู้สึกมีความสุขอยู่กับคนในครอบครัว และเกิดความรู้สึกยึดมั่นผูกพันต่อครอบครัว มีที่พึ่งพาปรึกษาหารือ สามารถพูดคุยกันได้เข้าใจจนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปแสวงหาความสุขจากการใช้สิ่งเสพติด

4.2 ตัวแปรเศรษฐฐานะ ไม่มีอิทธิพลทั้งต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาศรี ทรัพย์ธนสมบุญ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ที่มีระดับการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครองต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดไม่แตกต่างกัน และจิรวรรณ เทียนทองดี (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีผู้ปกครองระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากผู้ปกครองทุกระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่างก็ได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันสิ่งเสพติดจากนโยบายของรัฐบาลและสื่อมวลชนเท่าเทียมกัน จึงทำให้สามารถดูแลบุตรหลานให้สามารถป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียนก็ได้ให้ความรู้แก่นักเรียนทุกระดับฐานะเท่าเทียมกัน จึงทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของนักเรียนไม่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพติด

4.3 ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง มีอิทธิพลเฉพาะพฤติกรรมป้องกัน สิ่งเสพติด แต่ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติด การที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูที่พบอิทธิพลเฉพาะพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพติดนั้น น่าจะเนื่องมาจากการควบคุมของครอบครัว สามารถ ควบคุมได้เฉพาะพฤติกรรมภายนอก แต่ไม่สามารถควบคุมความรู้สึกลึกซึ้งที่อยู่ในจิตใจของเด็กได้ จึงทำให้ไม่พบอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดของ นักเรียน นอกจากนั้น อาจมีสาเหตุมาจากการที่นักเรียนเป็นวัยรุ่น จึงต้องการมีอิสระเสรีทางความคิด ดังนั้นอิทธิพลของผู้ปกครองจึงอาจจะลดน้อยถอยลงทางด้านการควบคุมความรู้สึกลึกซึ้งของเด็ก แต่ผู้ปกครองยังมีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนอยู่ เช่น การห้ามคบเพื่อน การห้ามเที่ยวกลางคืน ซึ่งนักเรียนอาจจะต้องการไปเที่ยวกับเพื่อนแต่ถูกผู้ปกครองห้ามปราม จึงไม่สามารถประพฤติตัวตามเจตคติของตนเองได้ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่ากังวลว่าเมื่อนักเรียนเติบโตขึ้นจนพ้นจากการควบคุมของผู้ปกครองแล้ว เด็กที่มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งเสพติดอาจจะเปลี่ยนพฤติกรรมไปใช้สิ่งเสพติดได้ ดังนั้นจึงควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีเจตคติที่ดีต่อด้านสิ่งเสพติดให้มากขึ้น ด้วยการไม่เป็นแบบอย่างในการใช้สิ่งเสพติด และสั่งสอนว่า สิ่งเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี ควรห่างไกลให้มากที่สุด เพื่ออนาคตที่ดีของเด็กเอง นอกจากนั้นผู้ปกครองยังควรมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง ได้แก่ ไม่ตามใจเกินไป มีการสร้างระเบียบวินัย มีความคงเส้นคงวาในการลงโทษ และให้รางวัล ให้ความสำคัญกับความอบอุ่น ให้เวลาดูแลเอาใจใส่ลูกให้มากขึ้นด้วย (พจณี พรหมจิตต์, 2544 : บทคัดย่อ) ก็จะช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพติดและมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดได้

5. อิทธิพลของตัวแปรระดับโรงเรียน

5.1 มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน

การวิจัยครั้งนี้พบว่าตัวแปรมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียน ซึ่งการพบผลเช่นนี้เป็นการแสดงว่ามาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน บรรลุผลตามเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้โครงการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียนส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพติดและมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดได้

5.2 วิธีการอบรมสั่งสอนของครู

มีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพติด แต่ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติด การที่พบผลทางลบของวิธีการสอนของครูที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองของนักเรียนอาจเนื่องมาจาก ครูได้ให้การดูแลเอาใจใส่และอบรมสั่งสอนเป็นอย่างมากแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมป้องกันตนเองน้อย แต่สำหรับนักเรียนที่มีพฤติกรรมป้องกันตนเองมาก ครูอาจจะให้การดูแลเอาใจใส่น้อยเนื่องจากเห็นว่านักเรียนสามารถป้องกันตนเองได้มากอยู่แล้ว

ส่วนการที่ไม่พบอิทธิพลของการอบรมสั่งสอนของครูที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดของนักเรียน อาจเนื่องมาจากการอบรมสั่งสอนของครูมักจะเน้นในด้านวิชาการและความประพฤติทั่วไปโดยไม่ได้นั้น เฉพาะเจาะจงในเรื่องของการปรับเปลี่ยนเจตคติของนักเรียนที่มีต่อสิ่งเสพติด จึงทำให้ไม่พบอิทธิพลดังกล่าว

5.3 ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ไม่มีอิทธิพลต่อทั้งเจตคติต่อ สิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียน ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมีความเกี่ยวข้องกับงานทางด้านวิชาการที่มุ่งให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จึงอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียนโดยตรง แต่การที่ผู้บริหารโรงเรียนสามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงก็เป็นการป้องกันสิ่งเสพติดให้แก่เด็กนักเรียนทางอ้อม เพราะการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะทำให้นักเรียนรู้สึกผูกพันอยู่กับการศึกษาเล่าเรียน จึงส่งผลทำให้นักเรียนไม่มีความสนใจในเรื่องของสิ่งเสพติดตามทฤษฎีของเฮิร์สคิ

จากการทดสอบอิทธิพลของปัจจัยต่างๆดังกล่าวข้างต้นทำให้ทราบว่า โรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียนน้อยกว่าลักษณะส่วนบุคคล และลักษณะของครอบครัว ดังนั้นการป้องกันสิ่งเสพติดให้แก่เด็กนักเรียน จึงควรเน้นไปที่การพัฒนาลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนชายให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีความภาคภูมิใจในตนเองสูง และโรงเรียนควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูนักเรียนเพื่อป้องกันสิ่งเสพติด รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในครอบครัว ก็จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกผูกพันอยู่กับครอบครัว และไม่ต้องการที่จะสูญเสียอนาคตของตนเองด้วยการไปทดลองใช้สิ่งเสพติด ส่วนบทบาทของโรงเรียนควรจะดำเนินมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดเป็นพิเศษในนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในครอบครัวแตกแยก ไม่มีผู้ปกครองดูแล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และขาดความภาคภูมิใจในตนเอง โดยหาทางช่วยเหลือให้เด็กเหล่านี้สามารถพัฒนาตนเองให้มีผลการเรียนดีขึ้น และมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้สึกผูกพันกับ ครอบครัวและโรงเรียน รวมทั้งการแนะนำให้นักเรียนใช้เวลาว่างไปในการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำหรับสถานศึกษา

1.1 การดำเนินมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนควรจะเน้น ในเรื่องการเสริมสร้างให้เด็กนักเรียนเจตคติต่อต้านสิ่งเสพติดมากขึ้น เพราะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เพิ่งจะเริ่มเข้าสู่

วัยรุ่นยังมีพฤติกรรมเกี่ยวกับสิ่งเสพติดไม่มากนัก แต่เมื่อนักเรียนเติบโตขึ้นเข้าสู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งเสพติดจะเริ่มเปลี่ยนพฤติกรรมไปใช้สิ่งเสพติดมากขึ้น ดังนั้น การเสริมสร้างเจตคติต่อต้านสิ่งเสพติดแก่นักเรียนไว้ล่วงหน้าจะช่วยให้เขามีปัจจัยที่จะปกป้องตนเองไม่ให้เข้าสู่วงจรของการใช้สิ่งเสพติดได้

1.2 ควรเสริมสร้างให้นักเรียนมีความผูกพันกับครอบครัว โรงเรียนและการศึกษาในอนาคต มีความภาคภูมิใจในตนเอง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นคุณลักษณะสำคัญที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อเจตคติต่อต้านสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด นอกจากนั้นครูและผู้บริหารควรหาวิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีความสุขกับการศึกษา เล่าเรียน และแนะนำให้นักเรียนทุ่มเทเวลาไปในการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ เพื่อจะได้ไม่มีเวลาไปสนใจสิ่งเสพติด

1.3 การอบรมสั่งสอนของครู ครูไม่ควรพูดจากรุนแรงหรือทำให้นักเรียนเกิดความท้อแท้หมดกำลังใจ และครูควรให้ความสนใจและนักเรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนซึ่งจะส่งผลทำให้นักเรียนสามารถป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดได้

2. สำหรับครอบครัว

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว การทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผูกพันต่อครอบครัว และการแนะนำให้เด็กใช้เวลาว่างไปในการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยปกป้องให้เด็กปลอดภัยจากการถูกชักจูงให้หันไปสนใจสิ่งเสพติดได้ ดังนั้นครอบครัวจึงควรให้การส่งเสริมปัจจัยเหล่านี้มากกว่าการห้ามหรือสอนให้เด็กปฏิเสธสิ่งเสพติดแต่เพียงอย่างเดียว

3. สำหรับนักเรียน

คุณลักษณะที่นักเรียนควรสร้างขึ้นในตนเองเพื่อปกป้องตนเองจากสิ่งเสพติด ได้แก่ การไม่ใช้สิ่งเสพติดใด ๆ เลย แม้แต่เหล้าหรือบุหรี่ เพราะเป็นสารตั้งต้นไปสู่สิ่งเสพติดอันตรายอื่น ๆ ต่อไป ควรหลีกเลี่ยงการคบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพติด ไม่เที่ยวกลางคืน และใช้เวลาว่างทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ การมีความรู้สึกผูกพันกับครอบครัวและโรงเรียน ตลอดจนการ มีความภาคภูมิใจในตนเอง จะเป็นปัจจัยปกป้องให้นักเรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพติดได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้ค้นหาตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น เช่น ขนาดของโรงเรียน อัตราส่วนของนักเรียนต่อห้องเรียน หรืออัตราส่วนของนักเรียนของนักเรียนกับครู ภาวะผู้นำแบบต่างๆ ของผู้บริหาร

2.. ควรศึกษาความสัมพันธ์ต่อสังคมด้านอื่นๆ ด้วยเช่น ความผูกพันต่อศาสนา ความผูกพันต่อเพื่อนที่ดี เพราะอาจเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพติดด้วย

3. ทำการวิเคราะห์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับ (Multilevel Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน, การป้องกันสิ่งเสพติด ในครอบครัว กับเจตคติและพฤติกรรมด้านสิ่งเสพติดของนักเรียน โดยใช้ความผูกพันทางสังคมเป็นตัวแปรคั่นกลาง เนื่องจากโรงเรียนและครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่ก่อให้เกิดความรู้สึก ผูกพันขึ้นในจิตใจของเด็ก

4. นำแบบวัดความผูกพันทางสังคมไปใช้กับนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ เมื่อพบว่า นักเรียนโรงเรียนใดมีค่าเฉลี่ยความผูกพันทางสังคมต่ำก็ควรเข้าไปวิจัยเชิงพัฒนา โดยนำตัวแปรอิสระที่พบในงานวิจัยนี้ว่ามีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพติดไปใช้ในการพัฒนานักเรียน เช่น การพัฒนานักเรียนให้มีความภาคภูมิใจสูงขึ้น หรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เป็นต้น

5. ทำการวิเคราะห์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับ โดยเพิ่มเป็น 3 ระดับ และให้ปัจจัยจาก ชุมชนเป็นตัวแปรอิสระในระดับที่สูงกว่า ทั้งนี้เนื่องจากมีผลงานวิจัยจำนวนมากที่พบว่าชุมชนก็มี บทบาทในการช่วยป้องกันสิ่งเสพติดให้แก่เยาวชนด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

จรัส สุวรรณเวลา. (2521). ปัญหาการติดยาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิช. ถ่ายเอกสาร.

ชุติมา พัฒราช. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับเจตคติต่อการใช้ยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาโท กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ดุษฎี โยเหลา; ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และ ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. (2540). รายงานการวิจัยฉบับที่ 63 ปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดยโสธร. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงเดือน พิศาลบุตร. (2515). การแนะแนว. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ทรงเกียรติ ปิยะกะ.(2544).เลี้ยงลูกให้พ้นภัยยาเสพติดตามแนวทางจิราสา กรุงเทพฯ:มติชน.

- ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์. (2539). พฤติกรรมการใช้ยาฆ่าของนักศึกษา กรณีศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรม และวิทยาลัยเทคนิคในภาคกลาง สังกัดกรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- ธิตี รัตนโชติ. (2539). วัยรุ่นหญิงกับการสูบบุหรี่ : ศึกษาเฉพาะนักเรียนหญิงในโรงเรียน อาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- นวลพร ยั่งรอด. (2544). ทักษะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อปัจจัยและวิธีการในการ ป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นิรมล เปลี่ยนจรรยา. (2530). การใช้กัญชาและสารละลายของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพ มหานคร : การเรียนรู้ทางสังคม. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นิรนาท แสนสา. (2543). กระบวนการเข้าสู่การใช้ยาบ้าของนักเรียนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒน ศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปยารีย์ พิริยะอุตมพร. (2543). พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้าของ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาศรี ทรัพย์ธนสมบูรณ์. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปะภาสี สุขทรรคนีย์. (2536). ลักษณะการใช้และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของ วัยรุ่น ศึกษาเฉพาะเขต ชุมชนแออัดคลองเตย. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (สังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พจณี พรหมจิตต์. (2547). บริบทของครอบครัวในการป้องกันการเสพเมทแอมเฟตามีน ศึกษา กลุ่ม นักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. (ประชากรศึกษา). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ยุบลวรรณ ประมวลรัฐการ. (2532). ตัวแบบสมมติฐานการใช้ยาหรือสิ่งเสพติดในวัยรุ่น : ทดสอบ เฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- วิภาณดา พรหรรษาวิจิต. (2545). การศึกษาปัจจัยทางสังคมบางประการที่เกี่ยวข้องกับการเสพติดของเด็กและเยาวชน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีรวรรณ สุธีรไกรลาส (2536). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการติดยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ วศ.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีประกาย ทัดตานนท์, ร.อ.หญิง. (2539). ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนในการป้องกันสารเสพติดระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใน โรงเรียน สหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2547, กรกฎาคม-กันยายน). “ประมาณการจำนวนเกี่ยวข้องกับสารเสพติดในประเทศไทย ปี 2546,” *เพื่อนวิทยากร*. 6(3) : 3
- Donnelly, J. (2005). *Self-Esteem and it's Relationship to Alcohol and Substance Abuse Prevention in Adolescents*. National Association for Self-Esteem. Retrieved April 1, 2005. from <http://www.self-esteem-nase.org/journal02.shtml>
- Hirschi, Travis. (1969). *Cause of Delinquency*. California : University of California Press.
- Rosenberg, Florence. (2004). *The Rosenberg Self-Esteem Scale*. University of Maryland. Retrieved April 2, 2004 from http://www.bros.umd.edu/socy/grad/socpsy_rosenberg.html.
- Trusty, Francis M. 1986. *Administrator/Supervisor Career Leader Orientation Manual*. Nashville, Tennessee : Tennessee Department of Education.